

This shiur is dedicated by Bati and Eddie Jacobs in loving memory of
Dr. Chuck Feldman ז"ל
and in honor of the upcoming wedding of their daughter Nomi and Dor Ariel.

רמב"ן

וטעם ושבט עד ה' אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר
אנכי מצוך היום אתה ובניך - שתשוב אל ה' בכל
לבבך ובכל נפשך ותקבל עליך ועל בניך לדורותם
לעשות ככל אשר אנכי מצוך היום, כאשר עשו

בגאולה השנית דכתיב (נחמיה י ל) ובאים באלה ובשבועה ללכת בתורת האלהים אשר נתנה ביד משה
עבד האלהים ולשמור ולעשות את כל מצות ה' אדנינו ומשפטיו וחקיו. או יהיה "מצוך אתה ובניך"
כמו מצוך לך ולבניך, כענין ואתה צוית (בראשית מה יט), וכן וירעו אותנו (לעיל כו ו), לנו. ולפי דעתי
יש בו סוד גדול, כי ירמוז למה שאמרו (יבמות סג ב) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, וכבר
דברתי בו:

דברים פרק ל פסוק ב

וְשִׁבְתָּ עַד יְקִיץ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקִלּוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר
אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם וּבְנִיךָ בְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכֹל
נַפְשְׁךָ:

רמב"ם הלכות מלכים פרק יב

הלכה א / אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר
ממנהגו של עולם, או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא
עולם כמנהגו נוהג, וזה שנאמר בישעיה וגר זאב עם כבש
ונמר עם גדי ירבץ משל וחידה, ענין הדבר שיהיו

ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם המשולים כזאב ונמר, שנאמר זאב ערבות ישדדס ונמר שוקד על
עריהם, ויחזרו כולם לדת האמת, ולא יגזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל, שנאמר
ואריה כבקר יאכל תבן, וכן כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח הם משלים, ובימות המלך המשיח יודע
לכל לאי זה דבר היה משל, ומה ענין רמזו בהן.

הלכה ב / אמרו חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד, יראה מפשוטן של
דברי הנביאים, שבתחילת ימות המשיח תהיה מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא
לישר ישראל ולהכין לבם, שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליה וגו', ואינו בא לא לטמא הטהור, ולא
לטהר הטהור, ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות, ולא להכשיר מי שהוחזקו פסולין, אלא לשום שלום
בעולם, שנאמר והשיב לב אבות על בנים, ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבא אליהו, וכל
אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו, שדברים סתומין הן אצל הנביאים, גם החכמים
אין להם קבלה בדברים אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים, ולפיכך יש להם מחלוקת בדברים אלו, ועל כל פנים
אין סודור הויית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת, ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך
במדרשות האמורים בענינים אלו וכיוצא בהן, ולא ישימם עיקר, שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי
אהבה, וכן לא יחשב הקצין, אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקצים, אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר
כמו שבארנו.

הלכה ג / בימי המלך המשיח, כשתתישב ממלכתו ויתקבצו אליו כל ישראל, יתייחסו כולם על פיו ברוח
הקודש שתנוח עליו, שנאמר וישב מצרף ומטהר וגו', ובני לוי מטהר תחילה ואומר זה מיוחס כהן וזה
מיוחס לוי, ודוחה את שאינן מיוחסין לישראל, הרי הוא אומר ויאמר התרשתא להם וגו' עד עמוד כהן
לאורים ולתומים, הנה למדת שברוח הקודש מייחסין המוחזקין ומודיעין המיוחס, ואינו מייחס ישראל
אלא לשבטיהם, שמודיע שזה משבט פלוני וזה משבט פלוני, אבל אינו אומר על שהן בחזקת כשרות זה
ממזר וזה עבד שהדין הוא שמשפחה שנטמעה נטמעה.

הלכה ד / לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח, לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו
בעכו"ם, ולא כדי שינשאאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח, אלא כדי שיהיו פנויין בתורה
וחכמותה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיזכו לחיי העולם הבא, כמו שביארנו בהלכות תשובה.

הלכה ה / ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה, ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה מושפעת
הרבה, וכל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל
חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה
את ה' כמים לים מכסים. נשלמו הלכות מלכים והחבור כולו, ברוך שאמר והיה העולם בפרטו ובכללו.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ה הלכה ה

השגת הרמב"ם / וכיון שכן הוא אין בנו כח לידע היאך ידע הקב"ה כל הברואים ומעשה ידיהם. א"א לא נהג זה המחבר מנהג החכמים שאין אדם מתחיל בדבר ולא ידע להשלימו והוא החל בשאלות קושיות והניח הדבר בקושיא והחזירו לאמונה וטוב היה לו להניח הדבר בתמימות התמימים ולא יעורר לבם ויניח דעתם בספק ואולי שעה אחת יבא הרהור בלבם על זה, ואע"פ שאין תשובה נצחת על זה טוב הוא לסמוך לו קצת תשובה ואומר, אם היו צדקת האדם ורשעתו תלוים בגזירת הבורא ית' היינו אומרים שידיעתו היא גזירתו והיתה לנו השאלה קשה מאד ועכשיו שהבורא הסיר זו הממשלה מידו ומסרה ביד האדם עצמו אין ידיעתו גזירה אבל היא כדיעת האצטגנינים שיודעים מכח אחר מה יהיו דרכיו של זה והדבר ידוע שכל מקרה האדם קטן וגדול מסרו הבורא בכח המזלות אלא שנתן בו השכל להיותו מחזיקו לצאת מתחת המזל והוא הכח הנתון באדם להיותו טוב או רע והבורא יודע כח המזל ורגעיו אם יש כח בשכל להוציאו לזה מידו אם לא וזו הידיעה אינה גזירה, וכל זה איננו שוה.

שמא תאמר והלא הקב"ה יודע כל מה שיהיה וקודם שיהיה ידע שזה יהיה צדיק או רשע או לא ידע, אם ידע שהוא יהיה צדיק אי אפשר שלא יהיה צדיק ואם תאמר שידע שיהיה צדיק ואפשר שיהיה רשע הרי לא ידע הדבר על בוריו, דע שתשובת שאלה זו ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים וכמה עיקרים גדולים והררים רמים תלויים בה אבל צריך אתה לידע ולהבין בדבר זה שאני אומר, כבר בארנו בפי' שני מהלכות יסודי התורה שהקב"ה אינו יודע מדיעה שהיא חוץ ממנו כבני אדם שהם ודעתם שנים, אלא הוא יתעלה שמו ודעתו אחד ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על בוריו וכשם שאין כח באדם להשיג ולמצוא אמתת הבורא שנאמר כי לא יראני האדם וחי אין כח באדם להשיג ולמצוא דעתו של בורא, הוא שהנביא אמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי, וכיון שכן הוא אין בנו כח לידע היאך ידע הקב"ה כל הברואים והמעשים אבל ג נדע בלא ספק שמעשה האדם ביד האדם ואין הקב"ה מושכו ולא גוזר עליו לעשות כך, ולא מפני קבלת הדת בלבד נודע דבר זה אלא בראיות ברורות מדברי החכמה, ומפני זה נאמר בנבואה שדנין את האדם על מעשיו כפי מעשיו אם טוב ואם רע וזה הוא העיקר שכל דברי הנבואה תלויין בו.

דברים פרק לא פסוק כא

וְהָיָה כִּי תִמְצָאן אֶת־זֶרְעוֹת רְבוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לֵאמֹר כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זֶרְעוֹ כִּי יִדְעָתִי אֶת יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֲשָׂה הַיּוֹם בְּטָרְם אֲבִיאֲנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי:

רש"י

וענתה השירה הזאת לפניו לעד - שהתירתי בו בתוכה על כל המוצאות אותן: **כי לא תשכח מפי זרעו** - הרי זו הבטחה לישראל, שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי:

רמב"ן

וטעם **כי ידעתי את יצרו אשר הוא עשה היום** - כטעם כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה (בראשית כב יב), שהיא הידיעה בפועל, כי הידיעה בעתיד ידיעה בכח. ואם לא חטאו ישראל במדבר ולא נודע יצרו בפועל לא היה הגון שיעיד בהם

שירה לומר, הגלוי לפניו שתחטאו, ואעידה בכח שתמצאנה אתכם רעות רבות וצרות כזה וכזה, אבל היה הראוי שיתן להם התורה בידיעה סתם, אם שתאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו ומריתם חרב תאכלו. אבל עתה שנודע גם להם יצרם הרע ולבם הזונה, יגיד להם כל הקורות אותם, כענין שנאמר (ישעיה מח ד ה) מדעתי כי קשה אתה וגיד ברזל ערפך ומצחך נחושה ואגיד לך מאז בטרם תבוא השמעתיד:

שפת אמת לפרשת וילך [שנת תרל"ט]

בפסוק וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי ל"ת מפי זרעו כו'. דכ' אנכי הסתר אסתיר פרשנו שיהי' נסתר ההסתר ויאמרו כי אין אלקי בקרבי כו'. ושמעתי בשם הרה"ק מפרשיסחא ז"ל שזה הוא נחשב לחטא כי צריכין להאמין כי השי"ת עמנו בצרה. ועי"י התורה ושירה הזאת יכולין לברר זאת כי השי"ת עמנו. וזי"ש וענתה השירה כו' לעד שע"י התורה יכולין לברר הכל כי תורה אור. ואין החושך יכול להחשיך אור התורה כמ"ש עבירה מכבה מצוה ואינו מכבה תורה. וזה עצמו כי ל"ת מפי זרעו זה העדות שהשי"ת עמנו כמ"ש חז"ל על משכן העדות עדות היא שהשכינה שורה בישראל. וזה בלוחות וכמו כן בכל התורה בכללות בני"י. וכמו כן בפרט לפי התגלות הארת התורה בלב איש ישראל עדות הוא למעט דביקות אשר לו כנ"ל:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored in memory of Mr. Gerald Moskowitz z"l by his family
לעי"נ גרשון אלטר בן יהודה וולף ז"ל

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
 Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.